

JAROSLAV MANDÁT

SOVĚTSKÁ LITERÁRNÍ VĚDA O A. P. KERNOVÉ

Koncepce osobnosti a literární pozůstalosti A. P. Kernové, zvěčnělé v Puškinově lyrice, prošla v pracích sovětských puškinologů dvěma vývojovými etapami. Starší pojetí nejlépe vyjádřil leningradský literární vědec B. L. Modzalevskij v roce 1924 ve své monografii o Kernové.¹ Podle něho byla Kernová žena s jakýmsi zvláštním sklonem ke koketství a flirtu. Tento neblahý rys její povahy se prý u ní časem stále zesiloval. Už nezaujatý čtenář memoárů Kernové, vydaných poprvé souborně v roce 1929 Ju. N. Verchovským,² musil zapochybovat o koncepci Modzalevského. Ta však přetrvávala plných padesát let. V roce 1974 vyšlo totiž druhé, tentokrát již posmrtné vydání jinak velmi zajímavé a z hlediska tematického vzácné knihy N. L. Stepanova o Puškinově lyrice.³ Autor v ní cituje práci Modzalevského o Kernové a plně sdílí jeho pojetí problému. I on soudí, že Kernová byla lehkomyšlná a záletná žena se skandální reputací⁴ atd. Proto není divu, že závěr Stepanovova pojednání o Puškinově básni „K A. P. Kernové“ v jeho výše uvedené knize nevyznívá zcela přesvědčivě.⁵

Téhož roku 1974 vyšly v SSSR v krátkém časovém sledu ještě dvě práce o Kernové. První z nich je dvousvazkový sborník vzpomínek současníků na Puškina.⁶ Jsou v něm otištěty, i když jen ve výběru, i memoáry Kernové. V příslušném komentáři k nim autoři sborníku pohotově reagují na výsledky nového bádání o Kernové.⁷ Výslovně citují v té době ještě nevydanou knihu A. M. Gordina.⁸ Ta se brzy objevila na knižním trhu.⁹ Obě uvedené publikace svědčí o novém pojetí Kernové v sovětské literární vědě. Hodnocení osobnosti a memoárů této bezesporu pozoruhodné ženy minulého století je už zcela kladné. Editorům dvousvazkového sborník vzpomínek současníků na Puškina můžeme pouze vytknout, že přetiskli výběr ze vzpomínek Kernové převážně jenom podle dříve publikovaných textů, nikoliv podle dochovaných rukopisů. To učinil teprve Gordin.

¹ Б. Л. Модзалеvский, *Анна Петровна Керн* (по материалам Пушкинского дома). Ленинград 1924.

² А. П. Керн, *Воспоминания*. „Academia“, серия „Памятники литературного быта“, Ленинград 1929.

³ Н. Л. Степанов, *Лирика Пушкина. Очерки и этюды*. Издание второе. „Художественная литература“, Москва 1974, стр. 293 и след.

⁴ Тамtéž, стр. 295.

⁵ Тамtéž, стр. 309.

Gordinova kniha je v pořadí již druhé sovětské vydání vzpomínek, deníků a korespondence Kernové. O prvním z roku 1929 jsme se již výše zmínili. Autor opatřil publikaci obsáhlou úvodní statí *Anna Petrovna Kernová a její literární dědictví*, dále komentáři k textům a jmenným rejstříkem. Materiál je utříděn podle žánrového principu do tří částí. První oddíl obsahuje všechny memoáry Kernové z let 1857—1864, druhý pak deníky Kernové napsané v roce 1820 a v roce 1861. Poslední část knihy tvoří do dnes badatelé nalezená korespondence memoáristky. Kniha je doplněna příslušnými ilustracemi. Edice textů je vzorná. Gordin vycházel zásadně z rukopisného dědictví Kernové. Velkou část memoárů, psaných původně francouzsky, přeložila nově do ruštiny pro toto vydání A. L. Andresová. Komentáře jsou až překvapivě důkladné. Na to jsme si ostatně u Gordina, předního současného znalce sovětských literárních archivů, již zvykli.¹⁰ Nové vydání Kernové uvítají zejména zahraniční rusisté. V našich ústředních knihovnách jeho starší varianta vesměs chybí.

Zvlášť velký význam přikládáme Gordinově úvodní statí. Badatel tu nejdříve odmítl staré pojetí Kernové v citované knize Modzalevského. Podstatnou část své studie pak věnoval pojednání o jednotlivých obdobích života Kernové. Podle něho to byla nejen žena okouzující krásy, ale osobnost s bohatým duchovním světem. Vyznačovala se hlubokou vzdělaností, šíří kulturních zájmů, schopností samostatně myslet a literárně tvořit. I těmito vlastnostmi přitahovala Puškina. To uniklo, žel, pozdějším biografům Kernové. Anna Petrovna byla čestná žena s hrdým vědomím lidské důstojnosti. Nutně se musila dostat do konfliktu se společností založenou na lži a falši, píše Gordin. Své tvrzení dokládá badatel dostatečně přesvědčivými fakty. Tak postupuje i v další své charakteristice Kernové. Tato zajímavá žena si uchovala své ideály čistého lidství do posledního dechu, ale zaplatila za to na konci svého života nejhorší bídou. Lidský osud Kernové byl tedy až tragický. Gordin ho označuje za typickou „obvyčejnou historii“ neobvyčejného člověka v podmínkách carského Ruska 19. století. Autor si všímá i umělecké stránky memoárů. Byly napsány vesměs formou dopisů určitým osobám. Při studiu epistolárního žánru v ruském písemnictví 19. století nemůžeme tuto skutečnost nadále opomíjet.

Z výše uvedeného vyplývá, že rok 1974 byl předělem mezi starším a novým výkladem Kernové v sovětské literární vědě. Stalo se tak na prahu stého výročí její smrti. Zemřela v roce 1879. Zvítězilo pojetí, které názorně dokládá vývoj sovětské puškinologie za půl století, byť i na úzkém poli.

⁶ А. С. Пушкин в воспоминаниях современников в двух томах. „Художественная литература“, серия литературных памятников, Москва 1974.

⁷ Tamtéž, sv. 1, str. 514—528.

⁸ Tamtéž, str. 517.

⁹ А. П. Керн (Маркова-Виноградская), *Воспоминания. Дневники. Письма*. „Художественная литература“, серия литературных мемуаров, Москва 1974. Вступительная статья, подготовка текста и примечания А. М. Гордина.

¹⁰ А. М. Гордин je manželem M. J. Basinové, autorky knihy o mladém Puškinovi *Gorod poeta* (Leningrad 1965). Úspěch práce u sovětských čtenářů podnítil Basinovou k napsání téměř způsobem trilogie *Velikije obličiteli*. První část o Někrasovovi vyšla už v roce 1971, druhá o Gogolovi v roce 1974. Na třetí části o mladém Dostojevském autorka nyní pracuje. Všechny knihy Basinové přímo hýří obrazovým materiálem. Nemalá jeho část je jinde nedostupná. Zdá se, že oba manželé k prospěchu věci úzce spolupracují.